

VALDIS BIRKAVS
VALĒRIJS SKRIBANS

Reversā PVN maksāšanas kārtība būvniecībā: par un pret

Valdības centieni apkarot ēnu ekonomiku ir visnotaļ apsveicami. Godīgi būvkomersanti, kas cenšas nomaksāt visus nodokļus valsts noteiktajā apmērā, jau sen gaida un pieprasa sakārtot būvniecības sektoru tā, lai tajā valdītu godīga konkurence, nevis dempings ar krāpnieciskām shēmām, tai skaitā izmantojot PVN likuma nepilnības.

Pašreiz būvniecībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem pievienotās vērtības nodokli piemēro likumā «Par pievienotās vērtības nodokli» vispārīgajā kārtībā. Tas nozīmē, ka par minētajiem darījumiem PVN valsts budžetā maksā preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs.

Valstī veiktie apkopojumi un analīzes būvniecības nozarē nepārprotami liecina, ka asās konkurences apstākļos aizvien palielinās to uzņēmēju skaits, kuri darbojas negodīgi vai apzināti krāpnieciski. Viņi īs-laicīgi iesaistās darījumos un veido shēmas,

lai izkrāptu no valsts budžeta PVN, atskaitot priekšnodokli par neveiktiem darījumiem, par kuriem PVN nav samaksāts. To starpā ir arī fiktīvi uzņēmumi.

Kā redzams 1. tabulā, no 2008. gada būvniecības nozarē to uzņēmumu skaits, kam VID ir piešķīris pazīmi «fiktīvs», pakāpeniski paaugstinājies. Pērn būvniecības pakalpojumus sniedza 15,3% visu uzņēmumu ar šādu pazīmi. Ja ņem vērā, ka kopējais būvuzņēmēju skaits šajā periodā ir samazinājies aptuveni par 3000, tad fiktīvo firmu īpatsvars kopskaitā ir ievērojami pieaudzis. Turklāt fiktīvo uzņēmumu pazīmes

1. tabula. Uzņēmumu skaits, kam Valsts ieņēmumu dienests piešķīris pazīmi «fiktīvs»

	2006	2007	2008	2009	2010
Uzņēmumu kopskaits, kuriem VID ir piešķīris pazīmi «fiktīvs», to skaitā:					
Uzņēmumi, kas sniedz būvniecības pakalpojumus	1426	825	741	927	928
	178	114	98	154	142

2. tabula. Būvniecības nozares specifika: apakšuzņēmēju piesaiste specifiskiem darbiem. Apakšuzņēmēju darba apjoma novērtēšana

	Būvniecības uzņēmumu apgrozījums, milj. Ls	Būvorganizāciju saviem spēkiem veikto būvdarbu apjoms, milj. Ls	Ar PVN apliekami darījumi ar kontrahentiem (apakšuzņēmēju veikto būvdarbu apjoms), milj. Ls	Īpatsvars
(1)	(2)	(3)	(4)=(3)-(2)	(5)=(4)/(2)
2008	4123,6	1704,1	2419,5	59%
2009	2248,3	921,6	1326,7	59%
2010*	1671,6	736,7	934,9	56%

* Provizoriski dati

3. tabula. Ar PVN apliekamo izmaksu analīze

	Apgrozījums	Kopējā preču un pakalpojumu iepirkumu vērtība	Bruto kapitālieguldījumi materiālās lietās	Kapitālieguldījumi un preču un pakalpojumu iepirkumi kopā	Īpatsvars apgrozījumā
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(3)+(4)	(6)=(5)/(2)
2005	1939,5	1568,1	212,1	1780,1	92%
2006	3007,2	2452,4	251,7	2704,2	90%
2007	4256,2	3337,8	462,6	3800,4	89%
2008	4123,6	3305,6	572,0	3877,6	94%
2009	2248,3	1825,8	189,8	2015,6	90%
2010*	1671,6			1520,1	91%

* Provizoriski dati

ir formulētas ļoti precīzi un šauri, tādējādi neskar tos, kas izmanto citas nelikumīgas shēmas:

- ▶ Reģistrēts, izmantojot zagtu pasi un viltojot pasas īpašnieka parakstu
- ▶ Reģistrēts, izmantojot pazaudētu pasi un viltojot īpašnieka parakstu
- ▶ Reģistrēts, izmantojot viltotu pasi un viltojot īpašnieka parakstu
- ▶ Reģistrēts, izmantojot uz laiku personām iedotu pasi
- ▶ Reģistrēts, izmantojot iedzīvotāju pasas un viltojot parakstus
- ▶ Nav sasniedzams juridiskajā adresē
- ▶ Nav atrodams ne juridiskajā, ne arī dibinātāja un/vai amatpersonas deklarētajā adresē
- ▶ Reģistrēts adresē uz personas vārda, kam jau pieder fiktīvs uzņēmums
- ▶ Dibinātājs/amatpersona jau ir cita fiktīva uzņēmuma dibinātājs/amatpersona
- ▶ «Negatīvā» starpība (deklarētais apgrozījums ir mazāks nekā partneru deklarētie pirkuma darījumi ar šo uzņēmumu)
- ▶ Amatpersona bez noteiktas dzīvesvietas
- ▶ Iekļauts Paskaidrojumu reģistrā

Finanšu ministrija šos fiktīvos uzņēmumus izmanto kā galveno argumentu reversās PVN maksāšanas ieviešanai. Taču tos var apkarot arī ar daudz vienkāršākiem paņēmieniem, un nav jāpiemēro tik sarežģīti mehānismi. Patiesībā līdztekus vēlmei apkarot krāpnieciskas PVN shēmas, valsts vēlas kļūt par starpnieci starp pasūtītāju un pakalpojumu sniedzēju, jo, operējot ar visai nozīmīgām PVN summām, tiek atvieglota valsts budžeta kontroles un naudas plūsmas nepārtrauktības garantēšana uz

uzņēmēju rēķina. Mūsaprāt, ja ne daudz svarīgāk, tad vismaz svarīgi būtu bijis izanalizēt, kā jaunā maksāšanas kārtība ietekmēs godīgu uzņēmumu darbību, tai skaitā naudas plūsmas nepārtrauktību un PVN pārmaksas atmaksāšanas kavējumu ietekmi uz to.

2. tabulā var secināt, ka vairāk nekā puse (60%) nozares apgrozījuma tiek izpildīts ar apakšuzņēmēju piesaisti.

Secinājumi

Jaunā PVN piemērošanas kārtība paredz, ka apakšuzņēmējiem PVN izmaksas kapitālieguldījumiem, preču un pakalpojumu iepirkumiem būtu jāatmaksā tikai pēc audita. Faktiski tas varētu nozīmēt – ar aizkavēšanu vismaz uz vienu mēnesi.

Ir noteikts, ka nozarē gada PVN izmaksas kapitālieguldījumiem, preču un pakalpojumu iepirkumiem 2010. gadā ir ap 1520,1 miljons latu. Ar PVN likmi 22% šai summai atbilstošais PVN būtu 334,4 miljoni gadā jeb vidēji 27,9 miljoni mēnesī. Apakšuzņēmēju daļa šai PVN maksājumā ir ap 60%. Tātad, lai nodrošinātu stabilu funkcionēšanu nozarē būtu jāpiesaista vismaz 16,7 miljoni latu jeb ap 4200 latu uz vidēju būvuzņēmumu.

Tieši PVN maksājumu apjomi un VID personāla nepietiekamība liek šaubīties, ka Ieņēmumu dienests spēs tikt galā ar visu pārmaksu savlaicīgu atmaksu (30 dienās). Gods godam – Finanšu ministrija un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK) vienlaicīgi nāk arī ar iniciatīvu par tā saucamajiem baltajiem sarakstiem. To izveidošana un priekšrocību piešķiršana kā

valsts pretimnākšana godīgiem nodokļu maksātājiem minēto problēmu atrisina vismaz daļēji. Kādā veidā? Pārmaksāto PVN sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem atmaksājot 2–3 dienās. Tomēr uzņēmēji uz šādu variantu raugās visai skeptiski.

Vēl viena satraucoša problēma: vai reversā PVN maksāšanas kārtība attieksies uz visiem būvniecības procesa dalībniekiem – ģenerālu uzņēmēju, apakšuzņēmēju utt. Sākotnēji šis jautājums likumprojektā nebija noregulēts. Pēc biedrības «Būvniecības attīstības stratēģiskā partnerība», ko atbalstīja Tieslietu ministrija, likumprojekts tika papildināts ar normu, ka reverso jeb apgriezto PVN maksāšanas kārtību piemēro visi procesā (ķēdē) iesaistītie būvniecības pakalpojumu sniedzēji un saņēmēji (pasūtītājs, galvenais būvuzņēmējs, būvuzņēmēji un darbuzņēmēji) atbilstoši būvprojektam noslēgtajiem līgumiem. Jādomā, ka šī kārtība veicinās apakšuzņēmēju skaita samazināšanos, līdzīgi kā, sākoties krīzei, kopējais paveikto darbu apjoms saruka straujāk nekā pašu spēkiem paveiktais, proti, faktiski samazinājās piesaistīto apakšuzņēmēju skaits un palielinājās pašu darba īpatsvars.

Daudzi speciālisti uzskata, ka reversās PVN maksāšanas kārtība radīs haosu būvniecības procesa finansēšanā, jo arī līdzšinējā pieredze atklāj nopietnas problēmas PVN pārmaksas atmaksāšanā.

Lai ieviestu jauno likumu, ir ievērojami jānostiprina VID personāls un jānodrošina visiem būvniecības procesa dalībniekiem PVN pārmaksas atmaksāšana 2–3 dienās.

• APKURE
• ŪDENSAPGĀDE
• KANALIZĀCIJA
• ELEKTROTEHNIKA UN ELEKTROINSTALĀCIJA

PIEGĀDE • SERVISS
SPECIĀLISTU KONSULTĀCIJAS

MAZUMTIRDZniecība UN VAIRUMTIRDZniecība

Cesvaines iela 17, Rīga, LV-1073, Latvija
 Tālr. 67139741, 67139642 • Fakss 67138252 • info@kros.lv • www.kros.lv